

5 ИНФЕКЦИОЗНИ БОЛЕСТИ, С КОИТО ЧОВЕЧЕСТВОТО СЕ Е ПРЕБОРИЛО

ЧАСТ I

На фона на глобалната епидемия е лесно да се забрави, че човечеството е триумфирало над много болести, които неотдавна са опустошавали цели държави. Днес се смята, че благодарение на ваксините се спасяват около три милиона души годишно. Няколко болести са изкоренени (изчезнали завинаги), докато други са елиминирани (изчезнали от цели държави или региони). Въпреки че ни предстои дълъг път, е окуражаващо да погледнем назад към болестите, над които човечеството е триумфирало. Ето 10 от най-големите триумфи на съвременната наука.

ЕДРА ШАРКА

Вариолата е болест, причинена от вирус, предаван по въздушно-капков път, който е причинил смъртта на приблизително 1/3 от заразените с него индивиди. В началото на пандемията от едра шарка лечение е нямало, поради което лекари и медицински лица са били свидетели на невиджан мор. Върху лицата на болните, които оцеляват, оставали белези от емблематичните червени пустули, които дават името на болестта. През 1796 г. британски лекар на име Едуард Дженър изобретява първата ваксина в света, благодарение на която вирусът бива елиминиран. Откритието му значително намалило броя на смъртните случаи от болестта. През 1959 г. заразата е ограничена до Южна Америка, Африка и Югоизточна Азия. СЗО поръчва огромни количества ваксини и инструктира местните власти как да ги прилагат. През 1977 г. последният регистриран случай на едра шарка е наблюдаван в Сомалия. В резултат на това СЗО официално обявява през 1980 г., че едрата шарка е първата болест, която е изкоренена чрез човешка намеса.

1

ЧУМА ПО ГОВЕДАТА

Чумата по говедата е болест, която не е заразна за човечеството, но въпреки това е била страшно предизвикателство за него. През 90-те години на 19 век епидемията убива около 90% от всички говеда в Африка, на юг от Сахара, което водело до невиджан глад сред населението и смърт. Всяко животно, което е оцелявало след заразата, е изграждало доживотен имунитет. Освен това дивите животни (като биволи или жирафи) с чума по говедата са били убивани преди да могат да предадат вируса на домашния добитък. През 60-те години на миналия век британски учен на име Уолтър Плаурайт е разработил ваксина, която Организацията на обединените нации по храните и земеделието започва да купува на едро през 90-те години. Хиляди ветеринарни лекари от цяла Европа, Азия и Африка участват във ваксинирането на говеда и най-накрая успяват да унищожат чумата по говедата през 2011 г.

2

ПОЛИОМИЕЛИТ

Полиомиелитът е причинен от вирус, който парализира жертвите си. Понякога парализата е временна, докато друг път причинява трайна инвалидизация. В най-лошия случай води до смърт поради засягане на дихателния център. През 1953 г. Джонас Солк обявява, че е разработил ваксина срещу полиомиелит. Той отказва да патентова откритието си, за да може да го разпространи до колкото се може повече хора. В резултат на това той губи милиарди щатски долари. The March of Dimes финансира мащабно проучване на ваксината преди да бъде масово произведена за обществеността в САЩ. През 1979 г., само 24 години след официалното въвеждане на ваксината, Съединените щати са обявили пълно елиминиране на болестта. За да премахне полиомиелита в световен мащаб, СЗО създава Глобалната инициатива за ликвидиране на полиомиелита през 1988 г. Между 1980 и 2016 г. е имало 99,99% редукция на случаите. В момента полиомиелит се наблюдава само в Афганистан, Пакистан и Нигерия.

3

ДРАКУНКУЛОЗА

Когато човек пие застояла вода, замърсена с ларви на гвинейски червеи, се заразява от дракункулоза. 10-14 месеца след поемане на ларвите, женският червей мигрира чак до човешкия крак. Там тя създава болезнена кожна лезия, която кара гостоприемника да потопи крака си в езерце или река, което освобождава ларвите във водата. Оттам нататък цикълът се повтаря.

Въпреки болезнените лезии и потенциала за бактериална инфекция, гвинейският червей рядко е смъртоносен. Университетът Макгил изчислява, че през 1986 г. е имало 3.5 млн. случая на дракункулоза в Южна Азия, Йемен и Африка на юг от Сахара. През 2018 г. в световен мащаб са регистрирани 28 случая.

4

ФРАМБЕЗИЯ

Фрамбезията (известна още като тропическа фрамбезия, тимоза, тропическа папилома, паранги, буба, фрамбозия и пиан) се причинява при кожен контакт с бактерията *Treponema pallidum pertense*. В рамките на три месеца след заразяването пациентът развива подобни на малина лезии по кожата си, особено по лицето. Те изчезват в рамките на шест месеца, след което отново се появяват и оставят белези.

През 50-те години на миналия век фрамбезията е била ендемична в над 70 страни. Тъй като се лекува лесно с една доза от антибиотика азитромицин, това е било от първите заболявания, насочени от СЗО за ликвидиране. Фрамбезията е почти заличена през 60-те години на миналия век, но едрата шарка получава повече внимание и интересът към фрамбезията намалява. През 2019 г. фрамбезия все още се среща в 15 държави.

5